

die daarin
t een pers-
pelijk bewijs
niet kan ge-
roken heeft
woord voert,
i.

n zagen wij
of onhisto-
getoond.

zakelijk zijn,
en, mits ze
n te bestaan.
n kolom niet

er werkelijk
at het debat
over we ook
en of ander

omschrijven;
artikuleerde
amen, welke

ang men aan
het brand-
deze in den

naar?

ng.

vijn e.a. zich
t zóó hebben
tingen ruimte

us een paar

in de wereld

erkeerde wer-
ominatie.

le vraag be-
uit den weg

„De Civitate
oofdstuk XI:
r boosaardige
men van den
lat hijzelf ge-
ond. Derhalve
waar behalve
ok alle andere
hade te ver-
en slang uit-
en zich door
bewegen kan,
hikt werktuig
heeft hij dan
l en zijn zeer
estelijke boos-
haar als zijn
te gesprekken

geen onzeker

gich vaak met
ers uitlaat.

hen, die het

teekent hij bij
ef ik hier de

t. Deze plaats

en, dat slechts

nduidelijk sist

af de dieren

en een duidelijk

praakvermogen

hand, dat de

geweest, maar

ng een instru-

regen, hij ook

md, wat God

niet, of Hera

was, en daar

vat zij bewon-

ren, wat onge-

rij staan eenig

te openbaren

t, dwingt God

Zoo wij onder

ten, omdat ze

dan niet meer

t ongeloflijk

gesproken heb-

ch de spraak

g heeft gefor-

at zonder toeg

Christus' heer

het vleeschlijk

t, dan dat wij

orden zijn ont-

kt. Wat zal dus de overmoed der goddeloozen
vinden, dat der spotternij waardig is? Kortom,
die een God in den hemel stelt, Die de wereld
geeft, moet Hem ook de macht toekennen, om
Zijn goetvinden stomme dieren te leeren
spreken, gelijk Hij soms sprekende menschen stom
maakt."

Of Calvijn de kwestie dus kende!

Krasser kan men zich bijna niet uitlaten.

Kuyper over het spreken van de slang.

Wanneer men het onderstaande citaat van Kuyper
leest, is het, alsof hij van de laatste persuitingen
heeft kennis gehad.

Zóó weinig is deze kwestie veranderd.

Hij dan zegt in „E Voto" bl. 44 (uitgave-Kok):

„En hierop nu antwoordt de Heidelberger niet

met bespiegeling, maar met de verwijzing naar

een historisch feit. Houd dit vast, en zie

wel toe, dat ge u door de ethische dwaling niet

verlokken laat, om het historisch karakter van dit

feit prijs te geven. Men stelt het u zoo verleidelijk

voor, „Vrees niet", zoo fluistert men u in de ziele,

dat we ook maar eenigszins afbreuk zouden willen

doen aan de waarachtigheid van deze zaak. Integen-

deel ook wij belijden van harte, dat er een val

meel geweest zijn. Ook ons is deze gebeurtenis dus

historie. Alleen maar voor ons is ze hoogere

historie. Een historie te hoog om in het kleed van

ruik een kort verhaal gehuld te worden. En dus,

wij gelooven wel niet, dat deze Adam er zoo was,

en dat die boom er stond, en dat die slang bekoorde,

en dat toen in verstaanbare woorden alzo tot Eva

gesproken is, maar overigens de zaak als zaak

wordt er ons slechts te vaster door!" En dat zoo

hoorende laat meer dan één zich meeslepen. Ook

bij prijsgeving van den vorm behoudt hij dan

immers de zaken toch. Maar zie toe, deze ethische

begoocheling is niets dan toepassing op de ge-

schiedverhalen des Bijbels van een valsche wijsgeer-

rige opvatting van het verband tusschen idee en

werkelijkheid. Eens dien weg op, raakt ge af van

alle historie, en eens van de historie af, spatten

straks ook deze schoone mythen als zeepbellen

voor u uiteen. Torn er dus zelf niet aan, en duld

niet, dat uw leeraars er aan tornen. Wat in Ge-

nesis III verhaald wordt, moet u werkelijk feilloos

verhaal van alzo gebeurde zaken blijven, of ge

zijt weg."

Bavinck over het spreken van de slang.

Ook Bavinck neemt in deze kwestie hetzelfde

besliste standpunt in.

In zijn „Dogmatiek" (tweede druk) vindt men

op bl. 9:

„Het spreken der slang heeft velen op de ge-

dachte gebracht, dat dit verhaal eene allegorie was,

of dat althans de slang geen werkelijk dier was,

maar een naam en beeld voor de begeerlijkheid,

of voor den geslachtslust, of voor de dwalende

rele, of ook voor Satan. Maar deze verklaring

is niet aannemelijk; de slang wordt in Gen. 3:1

onder de dieren gerekend; de straf vs. 14, 15

onderstelt eene werkelijke slang en in 2 Cor.

3:11 is Paulus van dezelfde meening. Ook de

mythische opvatting, die later opkwam en bij velen

zeg ik, heeft dezelfde heer R. Kuyper een tweede anti-
kritiek geleverd onder den zoo mogelijk nog meer spre-
kenden titel: „het allerjongste gericht".

Wij willen die spreekwijze niet volgen: de naam wekt
bij ons andere voorstellingen, dan bij dezen rooden
penvoerder; en ook komt de vraag op, of men, zóó
schrijvende, niet verlegen staat als een derde criticus
zal verschijnen, die dan na den „jongsten" en den
„allerjongsten" kwalijk meer een naam krijgen kan.

Toch heeft de betiteling haar waarde, insoverre zij
doet zien, dat de critiek, die personen en stelsels van
den kant van hun tegenstanders ondervinden, voor de
voorwerpen der critiek haar belekenis heeft en een
antwoord kan vragen.

Inzonderheid onder christenen kan dit zoo zijn.

Er zijn er ook, die zeggen, dat men alle critiek maar

in „gelatenheid" moet dragen; zij geven dan aan dit

soort van gelatenheid het epitheton „christelijk", maar

verzuimen daarbij te bewijzen, dat juist deze gelaten-

heid christelijk is. Als b.v. Prof. Obbink de opmerking

maakt, dat de gereformeerden het eigenlijk maar in

christelijken ootmoed moeten dragen, dat ze van de

beschuldiging van farizeïsme niet gauw zullen afkomen,

en dat dit „christelijk-ootmoedig" dragen ook beter

„staat" dan de weerlegging van geleverde critiek, dan

ben ik zoo vrij, op dit punt de eischen der christelijke

ethiek, en de christelijke omschrijving van het begrip

„ootmoed" anders te verstaan dan hij. Het loopt in de

verschillenpunten die naar voren treden in de kerkelijke

debatten, zoowel in de publieke als in de achterbak-

se, niet over de vraag, wat „staat", want het stand-

punt van het „fatsoen" is hier wat burgerlijk, en ook

een beetje al te ver buiten de sfeer van het absolute.

In de botsing der meeningen op kerkelijk en theologisch

gebied gaat het tenslotte om de vraag naar de eeuwige

waarden en de wijze, waarop ze worden doorgegeven

en uitgedragen. Niet antwoorden op beschuldigingen

is in de kerkelijke en geestelijke samenleving m.l. eer-

der openbaring van hoogmoed dan van „ootmoed".

Paulus was niet hoogmoedig, toen hij tegenover de

valsche aanklagers van zich afsprak en dat zelfs deed

tegenover die hem zeer na bestonden. En de man,

die zijn tegenstander maar laat praten, als hij eerlijk

meent, dat die opponent het bij het verkeerde eind

heeft, is gruwelijk hoogmoedig; hij verhindert den tegen-

stander het „jongste vonnis", als het weersproken

wordt, te verduidelijken en te verscherpen door een

„allerjongste" veroordeeling; en als hij dan vast-

geroest is in de overtuiging van zijn eigen onschend-

baarheid, dan laat hij den tegenstander kaln al dieper

in de modder van zijn eigen leugens wegzinken. Als

ik het zoo eens zeggen mag: zoo kweekt men farizeërs.

Want die zijn ook te hoog voor een debat.

Ik zie voornamelijk dus geen gebrek aan „ootmoed"

erin, als ik eens even op de kritische vingers van den

heer Abraham Elffers ga tikken. Deze heer heeft ge-

schreven over „Een nieuw gevaar". Want het zijn heusch

alleen de gereformeerden niet, die zoo gauw „geva-

ren zien". Zijn artikel staat in „Komende Tijden",

1e jaargang, no. 5.

Wie weten wij, wat de auteur verstaat onder dat

nieuwe „gevaar", waartegen hij „waarschuwt" (men

zielt: dezelfde stijl en hetzelfde woordenboek komen

hier te pas als bij de „oudere" gereformeerden, van

wie de heer Elffers niets hebben moet), kan dat gauw

begrijpen uit het volgende. De schrijver constateert

Die „ruime" gereformeerde dominees zijn ook al niets.
Zij meenen niet wat zij zeggen; want de heer
Elffers heeft in hen niets anders ontdekt dan dit:
dat zij maar „gebaren" maken. En, zoo zegt hij:
„die moderne gebaren zijn even zoo vele gevaren".

En nu het gebaar.

Het nieuwe gebaar:

Die dominees, die „ruinen" ook al „DOEN ALSOF".

„Doen alsof".

Hoor maar weer het letterlijk citaat:

Wat in die moderne „ruime" predikanten wel het

meest bewonderd moet worden, dat is de gave waar-

mee zij doen „alsof".

En wie een beetje hollandsch verstaat kan niet anders

dan de woorden: „ze doen alsof" aldus uitleggen: ze

huichelen maar zoo wat.

Misschien zou het hart van den heer Elffers hier

willen protesteeren tegen deze parafraze van zijn

woorden en zou zijn hoofd dat hart tegemoet willen

komen met de philosophistische uitspraak, dat zijn

klacht over de „ruime" gereformeerde dominees niet

verder gaat dan „die Praxis des Als Ob" bij hen te

constateeren; en dat die praxis heel goed onbewust

of tenminste ondoordacht kan zijn. In dat geval zou

de heer Elffers niet zoozeer van de wanhopigmakende

oneerlijkheid, als wel van de troosteloze dom-

heid der „ruime" gereformeerde dominees ons willen

overtuigen.

Maar met die opvatting verdraagt zich toch zijn ge-

schreven woord niet.

Want hij zegt niet, dat die predikanten, die aan

het jonge hart nog een heel klein sprankje hoop gaven,

zoo onnoozel zijn.

Integendeel, zij zijn in zijn oog zelfs min of meer

geslepen.

Want de heer Elffers constateert van hen, dat zij

„wat meer in hun eigen tijd leven dan de overgrote

massa van hun collega's". Dat zij de verwachting wek-

ken, dat bepaalde vraagstukken van den dag door hun

toddien aan de orde zullen worden gesteld bij de

gereformeerden; vraagstukken, waarvoor de ouderen zich

allermint interesseeren. Dat zij de hoop wettigen, dat

zekere holle leuzen (o.a. van „het antirevolutionaire

und kein Ende") eens door hun woord een einde zullen

vinden. Ja, dat zij in staat zijn, „de weegschaal tus-

sehen wat is en wat komen gaat" te „doen balan-

ceeren".

En vooral dat laatste is wel een bewijs, dat de heer

Elffers (in zijn taal!) uitdrukking wil geven aan zijn

opinie, dat de ziekte der „ruimere" dominees in elk

geval niet is: hun intellectuele achterlijkheid. In-

tegendeel: hij laat hen zelfs de weegschaal hanteeren

tusschen wat „is" (objectief) en wat „komen zal";

en die weegschaal doen zij balanceeren; een werk,

dat, nu in vollen ernst gesproken, alleen God toekomt,

en dat slechts bij overdrachtelijke spreekwijze van Gods

grote profeten kan worden ter sprake gebracht.

Zoo blijft niet veel anders over dan de uitlegging

van de woorden van den heer Elffers in dezen zin: die

jongere predikanten „doen alsof"; ze loopen maar zoo

wat mee en knikken zoo eens met het hoofd van ja,

als de opstandige geest der jongere kerkleden voor

hun ooren de pleitrede opstelt en uitsprekt tegen den

overheerschen geest in de kerk; maar ze meenen

er eigenlijk geen sikkpit van. Want ze zorgen wel,

dat ze buiten schot blijven. Niet dat de heer Elffers

hen wil vergelijken met de heeren, die hun opstandige

artikelen „buiten schot stellen" door, inplaats van een

ontteekening, te schrijven, dat men aldus schrijft „van

gereformeerde zijde". Maar toch weet hij precies, hoe

ze werken; hij kijkt hun dwars door de ziel; en hij

ziet hen stumperig uitrekenen, hoever ze kunnen gaan

en hoe ze het moeten aanleggen om zoowel de kool als

de goit, zoowel de leer der jongeren als de overlevering

der ouden te sparen. Intellectueel, aldus weet de heer

Elffers met groote zekerheid, intellectueel komen die

predikanten den jongeren in het gevele; maar „zonder

een innerlijk afgekeerd zijn van veel, waaraan de oude-

ren noodlottig vastzitten".

„Het is niets dan een doen alsof". Aldus de con-

clusie.

Die later aangevuld wordt met de uitspraak, dat het

maar „schijn" is bij die jong lijkende, bij die de

jeugd na „doende" dominees. Zij verven de wangen,

en ze poetsen zich op en trekken op straat af en toe

het jasje der jongeren aan; maar ze zijn, als de verf

afgeweekt is en het jasje is verwisseld voor het nog al

oorlijke nachtgewaad, ze zijn in hun echte naaktheid

toch leelijk en oud en verschrompeld, precies als de rest.

Zoodat eigenlijk de heele bewering van de „stroom-

ingen" in de Gereformeerde Kerken door den heer